

Digitális könyvtárak: szemelvényes forráskalauz*

Elektronikus szakirodalmi szemlénk bevezetés és helyzetismertetés azok számára, akik nincsenek meghitt kapcsolatban az elektronikus könyvtárak fejlődésével. Kísérletet teszünk a terület fő kérdéseinek meghatározására, és bemutatjuk a kérdéskör megismerésére és kitapasztalására alkalmas forrásokat.

A digitális könyvtárakról szóló irodalom szerteágazó és mülékony, ezért csupán a „látkép” próbáljuk felvázolni, és valószínűbb, hogy csak felfedező ösvényre irányítjuk az olvasót, mintsem takaros csokorba kötve összegeznénk a helyzetképet. Válogatásunk inkább igényes, mint kimerítő. Csábító volna a digitális könyvtárakról szóló források teljes lajstromával szolgálni, de talán hasznosabb néhány gazdag kiindulópontot ajánlani a felfedezőúthoz. A terület gyorsan változik, ezért igyekeztünk kihagyni azokat a forrásokat, amelyeket nem frissítettek az elmúlt néhány évben. Kiemeltük az online forrásokat, bár a lista tartalmaz néhány nyomtatott kiadványt is.

A digitális könyvtár fogalmát átfogóan értelmezzük, beleértve mindenfajta digitális formátumú könyvtári anyagot:

- retrospektíve konvertált dokumentumokat éppúgy, mint új kiadványokat, amelyek lehetnek nyomtatott művek változatai vagy eredeti elektronikus kiadványok;
- a dokumentumtípusok széles körét: folyóiratokat, referenzműveket, vizuális anyagokat, hangfelvételeket, mozgóképeket;
- mindenféle digitális formátumot a bittérképezett lapoktól az SGML-kódolt szövegekig vagy az egyedi formátumban tárolt másolatokig.

A Digitális Könyvtár sokan világméretű egységnek tekintik, és beleértene minden hálózati digitálisinformáció-forrást. Mások mértékletesebben bánnak a digitális könyvtárral, csak intézményes projektumot értenek alatta. Mindkét típusnak sok közös vonása van, és mindkettővel foglalkozunk. A mi meghatározásunk szerint a Digitális Könyvtárba csak az Interneten elérhető információforrások tartoznak, bár vannak, akik a CD-ROM-okat, és a többi nem hálózati, lokális forrást is belevesszik. Átfogó Digitális Könyvtár-definíció található a <http://sunsite.berkeley.edu/ARL/definition.html>

címen. A University of Illinois praktikus fogalomtárat állított össze a témában:

<http://dli.grainger.uiuc.edu/glossary.htm>.

Digitális könyvtári területek

Összefoglaló források

A következő web-helyeket kiindulópontul ajánljuk a Digitális Könyvtár felfedezéséhez. Ezeket a helyeket rendszeresen frissítik, és térképként használható, kiváló tartalomjegyzékekbe szervezik a digitális könyvtári témaköröket.

<http://sunsite.berkeley.edu/Info/>

A University of California, Berkeley digitális könyvtári projektje üzemelteti. A Berkeleyn kívüli anyagokból is válogat, kitűnő strukturáltsága különösen használhatóvá teszi.

<http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/diglib.htm>

A Könyvtári Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetségének (International Federation of Library Associations and Institutions = IFLA) alapos összeállítása, több nemzetközi utalást tartalmaz, a szakterületeket némileg eltérően strukturálja, de szintén jól használható.

<http://www.ukoln.ac.uk/>

A bathi egyetemen található az Egyesült Királyság Könyvtári és Információhálózati Hivatala (UK Office for Library and Information Networking = UKOL). Az UKOL webje elsősorban brit vonatkozású, de tartalmaz általános hivatkozásokat is.

*KLEMPERER, K.-CHAPMAN, S.: Digital libraries: a selected resource guide. = Information Technology and Libraries, 16. köt. 3. sz. 1997. p. 126–131.

http://www.lita.org/ital/1603_klemperer.htm/

Digitális könyvtári bibliográfiák

A digitális könyvtárak témakörben bőven találhatunk online bibliográfiákat, egy részüket egyes könyvtáros szakemberek egyénileg állították össze:

Graham, Peter: *Bibliography on Electronic Library/ Digital Library Issues* (Elektronikus/digitális könyvtári bibliográfia). <http://aulnits.rutgers.edu/texts/ElectLibBib.html>

Graham a Rutgers Egyetem könyvtárának munkatársa, bibliográfiája a metaadatokra és az archiválási ügyekre összpontosít, tanmeneteket és olvasmányjegyzékeket is tartalmaz.

Gross, Ben: *Digital Library Related Information and Resources* (Digitális könyvtári információk és források). <http://interspace.grainger.uiuc.edu/~bgross/digital-libraries.html>

A szerző a Graduate School of Library and Information Science doktorandusza (University of Illinois, Urbana-Champaign).

Lynn-George, Jann: *Digitization: Technical Processes, Applications and Issues: A Select Annotated Bibliography* (Digitalizálás: technikai eljárások, alkalmazások és kérdések: válogatott, annotált bibliográfia). http://www.library.ualberta.ca/library_html/libraries/law/digit2.html

Átfogó annotált bibliográfia, különös tekintettel a digitális képfeldolgozásra. Jann Lynn-George az albertai egyetem jogi könyvtárának munkatársa.

Találhatunk inkább számítástechnikai megközelítésű gyűjteményeket is, például Steven Ketchpelnek, a Stanford Egyetem számítástechnika szakos doktoranduszának alaposan annotált bibliográfiáját: <http://robotics.stanford.edu/users/ketchpel/annbib.html>.

Az IFLA webjén szintén van egy figyelemre méltó bibliográfia: <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/III/diglib.htm#bibliography>.

A University of California, Berkeley annotált havi információtechnikai bibliográfiája, a *Current Cites* nyomtatott és online forrásokat is tartalmaz (<http://sunsite.berkeley.edu/Info/>).

Digitális könyvtári része is van, amely automatikusan generálódik, ha a „Quick Bibliography” csatolóra (link) kattintunk.

Retrospektív konverzió és állományvédelem

A digitális könyvtárak elektronikusan kiadott, illetve digitális formára konvertált dokumentumok gyűjteményei. Az alábbiakban olyan hasznos kiinduló- (és visszatérési) pontok következnek, amelyek arról gyűjtenek össze információkat, hogy hogyan kell a digitalizálendő anyagokat kiválasztani, továbbá hogyan, milyen minőségben és milyen költséggel digitalizáljunk. A technika ugyan gyorsan változik, de a menedzsernek állandóan szüksége van a döntéshozatal támogató eszköz-

zökre. Az alábbi források az ő igényeit tartották szem előtt.

Projekttervezés

Kenney, Anne R. – Chapman, Stephen: *Digital Imaging for Libraries and Archives* (Digitális képfeldolgozás könyvtárak és levéltárak számára). Cornell University Library: Department of Preservation and Conservation, 1996.

A Cornell 1995–96-os digitális képfeldolgozási workshopjai kapcsán készült kézikönyv könyvtárosoknak és levéltárosoknak szolgál útmutatóul digitalizálási projektek tervezésével, költségvetésével és irányításával kapcsolatos kérdésekben. A fő hangsúly a gyűjteményelemzésen és a digitális megbízhatóságvizsgálaton (benchmarking) van, a mű egyes fejezeit Carl Lagoze, John Dean és James Reilly írta.

A Library of Congress nemzeti digitális könyvtári programjának (National Digital Library Program) projekttervezési vázlata (*Project Planning Checklist*, utolsó frissítés: 1997. január): <http://lcweb2.loc.gov/ammem/prjplan.html>.

A Kongresszusi Könyvtár nemzeti digitális könyvtári programjának átfogó folyamatterve, a nyomtatott (papír- és mikrofilm), illetve audio- és digitális gyűjteményeknek a könyvtári katalógussal integrált digitális objektumokká alakítása során alkalmazandó eljárások részletes listája. Kiváló pillanatfelvétel a nagyszabású konverziós projektekhez szükséges adminisztratív és technikai infrastruktúráról.

Projektmenedzsment: jelentések

Ester, Michael: *Digital Image Collections: Issues and Practice* (Digitális képgyűjtemények: elemek és gyakorlat). Washington, DC: Commission on Preservation and Access, 1996. <http://clir.stanford.edu/pubs/abstract/pub67.html>.

M. Ester korábban, a Luna Imaging, Inc.-nél tartott előadásainak egybeszerkesztett változata a fényképgyűjtemények szkenneléséről, illetve a Getty Art History and Information Program keretében a kutatók képhasználatáról folytatott kutatásról, elsősorban a gyűjtemények formátumváltása során elérendő konzisztenciáról. Hasznos mindenféle digitális projekt menedzserének.

Mintzer, Fred C. et al.: *Toward On-line, Worldwide Access to Vatican Library Materials* (Globális online hozzáférés a Vatikáni Könyvtár dokumentumaihoz). IBM Journal of Research and Development, 40. köt. 2. sz. 1996. <http://www.almaden.ibm.com/journal/rd/mintz/mintzer.html>

Látszólag műszaki jelentés az IBM digitális kamera tervezéséről, de ugyanakkor érdekes beszámoló arról, hogyan kezelték egy sajátos digitalizálási projektben a dokumentumok védelmét, megóvását, a hozzáférést, a technikai kérdéseket, a költségeket és a hitelesség problémáját. A jó

minőségű digitalizált képanyag használatának ellenőrzésére az IBM „digitális vízjel” talált fel.

A digitalizálendő dokumentumok kiválasztása

Menne-Haritz, Angelika – Cbach, Nils: *The Intrinsic Value of Archive and Library Material: List of Criteria for Imaging and Textual Conversion for Preservation, Results of a DFG Project* (A könyv- és levéltári dokumentumok valódi értéke: az állományvédelmi célú képi és szöveges konverzió kritériumai, a Deutsche Forschungsgemeinschaft [DFG] projektjének eredményei). Archivschule Marburg, 1997. <http://www.uni-marburg.de/archivschule/intrinsengl.html>

A digitalizálendő állomány jellegének megfelelő technika kiválasztásához ajánl kritériumrendszert és eljárásokat.

Selecting Library and Archive Collections for Digital Reformatting (Könyv- és levéltári gyűjtemények szelektálása digitalizáláshoz). Proceedings from an RLG Symposium Held November 5–6, 1995 in Washington, DC (Mountain View, CA: Research Libraries Group, 1996). <http://lyra.rlg.org/pub.html#symposium>

Cikkek és esettanulmányok gyarapításon, nyilvános szolgáltatásokon és rendszereken, illetve a megőrzés kilátásain alapuló szelekciós stratégiákról, továbbá pénzügyi, gazdasági vonatkozásokról. *University of California Selection Criteria for Digitization* (A Kaliforniai Egyetem válogatási szempontjai digitalizáláskor). Santa Barbara: University of California, 1997. április. <http://www.library.ucsb.edu/ucppp/digselec.html>

Válogatási szempontok gyarapítással és állományvédelemmel foglalkozó könyvtárosoknak papír-, film-, audio- és videoanyagok digitalizálásához.

Képfeldolgozó eljárások: alapvetések és referenzművek

An Introduction to Digital Scanning (Bevezetés a digitális szkennelésbe). Agfa Educational Publications, 1995. <http://www.agfahome.com/publications/pubs-overview.html>

A digitális input és output technikákról szóló tájékoztató brosúrasorozat tagja. A szkennelésen kívül a sorozat füzetei a színkezelésről, a digitális fotográfiáról, a színes digitális nyomtatásról, valamint a PDF-nyomtatásról és -kiadásról szólnak.

Besser, Howard – Trant, Jennifer: *Introduction to Imaging: Issues in Constructing an Image Database* (Bevezetés a képfeldolgozásba: képadatbázisok építése). The Getty Information Institute, 1995. http://www.ahip.getty.edu/intro_imaging/0-Cover.html

Az első és máig a legjobb tananyag a digitalizálásról, valamint a képbemutatóról és -kutatásról. Jól szerkesztett és illusztrált bemutatása a képmínőség és a technikai jellemzők (pl. az állományformátumok vagy a tömörítés) kapcsolatának,

elsősorban a vizuális gyűjtemények formátumváltása esetében.

Gann, Robert – Goode, Judith – Wadas, Rod: *Reviewing and Testing Desktop Scanners* (Asztali szkennerek vizsgálata és tesztelése). 2. kiadás, Hewlett-Packard, Learning Products Department, 5963-5550E, 1995. január.

Fontos információk a szkennerek működéséről, a kritikus funkciók megítéléséről és a minőségi kívánalmaknak megfelelő teljesítményoptimalizálásokról – hasznos ötletek, elkerülendő hibák, illusztrációk, szótár.

Képmínőség: minőség-ellenőrzési módszerek

Kodak Photo CD target. <ftp://ftp.kodak.com/pub/photo-cd/general/>

A Kodak referenciakép-gyűjteménye képernyők színkalibrációjának kiértékeléséhez és elvégzéséhez.

Print & Image Quality Conference (Nyomtatás- és képmínőségi konferencia). Támogató: Image Management Institute. <http://www.maine.com/tse/iml/print-quality.html>

Éves konferencia a digitális képek szkennelésével, megjelenítésével és nyomtatásával kapcsolatos képmínőségi témákról.

Reilly, James – Frey, Franziska (Image Permanence Institute): *Recommendations for the Evaluation of Digital Images Produced from Photographic, Microphotographic, and Various Paper Formats* (Ajánlások fotográfiai és mikrofotográfiai eljárással készült, illetve különböző papírfomátumú digitális képek kiértékeléséhez). Library of Congress, American Memory Technical Document, 1996. június. <http://lcweb2.loc.gov/ammem/ipirpt.html>

Digitális állományok hosszú távú hasznosíthatóságának biztosításához ajánlott, szubjektív és objektív módszereket kombináló minőségbiztosítási eljárások. A tónus-, részlet-, kontrasztvisszaadás és a zaj alapos technikai értelmezése, és mérési módszereik ismertetése.

Szabványok, irányelvek

Battin, Patricia: *Image Standards and Implications for Preservation* (Képszabványok és állományvédelmi következtetések). A Library of Congress „Electronic Texts” workshopján (1992. június 9–10.) tartott bemutató. <http://palimpsest.stanford.edu/byauth/battin/imagestd.html>

Kifejti, miért kell az elektronikus média megővéséhez a hagyományos állományvédelmi elveket újrafogalmazni. „Kooperatív kontextus” alkalmazását javasolja a szabványok kialakításában.

Fleischhauer, Carl: *Digital Formats for Content Reproductions* (Digitális formátumok és tartalomvisszaadás). National Digital Library Program, Library of Congress, 1996. augusztus, <http://lcweb2.loc.gov/ammem/formats.html>

Részben a Library of Congress/Ameritech pályázatán részt vevők számára készült irányelvek – valójában de facto szabványok – a digitalizált szövegekről, fényképekről, hang- és videoanyagokról, a metaadatokról és a tárolásról.

A Fotográfiai és Képfeldolgozási Gyáriparosok Szövetsége, Elektronikus Állókép-feldolgozási Műszaki Bizottság (Photographic and Imaging Manufacturers Association [PIMA]/IT10 Technical Committee on Electronic Still Picture Imaging) webje: <http://www.pima.net/it10a.htm>

Az Amerikai Szabványügyi Hivatal (ANSI) által akkreditált bizottság a digitális kamerák és szkennerek felbontásának és zajának mérés technikáját specifikáló szabványokat dolgoz ki. Az e bizottság által fejlesztett vagy támogatott termékek között van egy nagy felbontású élességállítási táblázat, és egy, a szkennerek csillapításkarakterisztikájának kimérését szolgáló szoftver.

Trant, Jennifer: *Framing the Picture: Standards for Imaging Systems (Képkerekezés: képfeldolgozó rendszerek szabványai)*. Pittsburgh, PA: Archives & Museum Informatics, 1995. <http://www.io.org/~jtrant/papers/ichim/ichim.1.intro.html>

A képminőséggel, a tárolással és a metaadatokkal kapcsolatos szabványok, irányelvek és a legjobb megoldások ismertetése. Azokat az eseteket gyűjti össze, amelyeknél szükség van a szabványosításra.

Állományvédelem

PIMA IT9, Képdokumentumok Fizikai Tulajdonságai és Tartóssága Műszaki Bizottságának (Technical Committee on Physical Properties and Permanence of Imaging Materials) webje: <http://www.pima.net/it9.htm>

A Research Libraries Group (RLG) 1997 februárjában munkacsoportokat állított fel a PRESERV stratégiai program megvalósítására: <http://lyra.rlg.org/preserve/>

Az öt munkacsoport kutatási terveket és irányelvvezetéseket készített a digitális archiválás, a metaadatok és a tárolás témakörökben. A csoportok tervezett kiadványai a digitális gyűjteményekhez való hosszú távú hozzáférhetőséget kívánják elősegíteni.

Kurrens dokumentumok elektronikus kiadásai

A már létező nyomtatott dokumentumok retrospektív konverziójával szemben az elektronikus kiadás eredeti elektronikus alkotást hoz létre, akár keletkezik párhuzamos nyomtatott változat, akár nem. (Ez a cikk is egyszerre jelenik meg elektronikusan és nyomtatásban.) Az elektronikus kiadás nem újdonság, a referáló és indexelő kiadványoknak – a nyomtatott változat mellett – már évek óta létezik adatbázis-verziója, és sok referenszmű (szótár, lexikon) is elérhető online. A legnagyobb

újdonság az online, főként web-változatban megjelenő folyóiratok hatalmas mennyisége. Az elektronikus kiadással kapcsolatban felmerülő két legfontosabb problémakörrel, a szellemi tulajdon kezeléséről és a licencügyekről a következő részben (menedzsment) lesz szó.

Jó bevezetőt kínálnak az elektronikus kiadás-hoz a következő bibliográfiák:

- A <http://info.lib.uh.edu/sepb/sepb.html> címen található Charles Bailey bibliográfiája a tudományos elektronikus kiadásról (*Scholarly Electronic Publishing Bibliography*). Sok nyomtatott és weben kiadott cikket tartalmaz.
- A <http://www.nlc-bnc.ca/ifa/11/etext.htm> lapon elektronikus folyóiratok listára és szövegarchívumokra mutató csatolókat találhatunk.
- A Kaliforniai Egyetem Könyvtárasszociációja (Librarians Association of the University of California = LAUC) kiadványa, a *New Horizons in Scholarly Communication (Új távlatok a tudományos kommunikációban)* az új technika alkalmazásaival foglalkozik a különböző tudományos területeken. A <http://www.ucsc.edu/scomm/> lapon a „Publishing” csatlórára kattintva az elektronikus publikációval kapcsolatos webes források kitűnő bibliográfiájához jutunk.

Menedzsment

A könyvtárosok, nagy tapasztalatot szerezvén a könyvgyűjtemények menedzselésében, érthető módon hasonló elbánásban kívánják részesíteni a digitális gyűjteményeket is, azaz igénylik a feldolgozás, tárolás és hozzáférés szervezett metódusait.

Metaadatok

Egyszerűen szólva: a metaadatok adatok az adatokról. A nyomtatott irodalom leírásához és visszakereséséhez a könyvtárosok régóta katalóguscédulákat és MARC rekordokat használnak. Digitális objektumok feltárására ezek a történelmileg jól bejáratott módszerek túl aprólékosak és elégtelenek is, részben azért, mert a digitális gyűjtemények a könyvtár falain kívül burjánzottak el.

A digitális művek feltárásának problémájára irányuló legszembetűnőbb kezdeményezés abból az 1995 óta tartó nemzetközi konferenciasorozatból jött létre, amelyik a „dublinoi mag” és „warwicki keret” néven elhíresült adatelemséma ajánlásait kidolgozta.

A metaadatokkal kapcsolatos kezdeményezések nyomon követéséhez jó kiindulópont a <http://www.nlc-bnc.ca/ifa/11/metadata.htm> lap, ahol a Dublin/Warwick-iniciatívával kapcsolatos gazdag csatológyűjtemény található.

Az elektronikus dokumentumok hagyományos értelemben vett katalogizálásáról lásd:
<http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/catalog.htm>

Megnevezési konvenciók

Az Internet-közösséget erősen foglalkoztatja a „digitális objektumok” organizációjának és „nevezéktanának” problémaköre. A munkát az Internet Engineering Task Force (IETF) univerzális forrásnevekkel (Universal Resource Name = URN) foglalkozó munkacsoportja végzi: <http://www.ietf.org/html.charters/urn-charter.html>

A nevezékkonvenciókról szóló további információkhoz juthatunk a <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/metadata.htm#uri> lapról kiindulva.

Lásd még: *Organizing the Global Digital Library II (OGDL II) and Naming Conventions (A globális digitális könyvtár megszervezése II. és nevezékkonvenciók)*, <http://lcweb.loc.gov/catdir/ogdl2/>

Digitális információk archiválása

A hosszú lejáratú megőrzés érdekében az állományvédelemmel foglalkozó könyvtárosok irányelveket dolgoztak ki a nyomtatott dokumentumok tárolására. A digitális média még nem létezik elég régóta ahhoz, hogy létrejöttek volna az üzembiztos archiválási eljárások, vagy az archívumok menedzselésének kielégítő szervezeti szabályzatai.

➤ Az ausztrál Tartós hozzáférés a digitális információhoz (Preserving Access to Digital Information = PADI) munkacsoport a digitális formátumú ausztrál információkhoz való tartós hozzáférést biztosító stratégiák kidolgozásán munkálkodik. Webjükön a „mi a teendő” mellett forráslistát is találhatunk: <http://www.nla.gov.au/dnc/tf2001/padi/padi.html>

➤ A <http://sunsite.berkeley.edu/Preservation/> lapon hasznos cikklista van.

➤ A National Media Lab kutatásairól és fejlesztéseiről szóló jelentések olvashatók a National Technology Alliance „Műszaki publikációk” c. lapján (<http://www.nml.org/Publications/>). A kutatások témája a „médiastabilitás” és a „médiavevaluáció”.

➤ Az OCLC „Elektronikus gyűjtemények online” programjának részeként kidolgozott archiválási politika ismertetése található a <http://www.oclc.org/oclc/eco/archive.htm> lapon.

➤ A Research Libraries Group 1997-ben digitális archiválással foglalkozó állományvédelmi munkacsoportot (Preservation Working Group On Digital Archiving) hozott létre. Feladata annak a jelentésnek az áttekintése és elemzése, amelyre az Állományvédelmi és Hozzáférési Bizottság (Commission on Preservation and Access = CPA) és az RLG munkacsoportja készített 1996-ban, továbbá a hasonló brit és ausztrál munkacsoportok munkatervének felülvizsgálá-

ta, ajánlások kidolgozása. (L.: <http://lyra.rlg.org/preserv/archiving.html>)

Szellemi tulajdonjogok

Mivel a digitális művek könnyen másolhatók, sokszorosíthatók és továbbíthatók, a szerzői jog védelmével kapcsolatos kérdéseknek és az elektronikus információ engedélyeztetési eljárásainak különösen nagy jelentőségük van.

A következő web-helyeken vannak anyagok a digitális szerzői jogról és szellemi tulajdonról:

➤ A <http://fairuse.stanford.edu/> fenntartója a Council on Library Resources (CLR), a FindLaw Internet Legal Resources és a Stanford University Libraries and Academic Information Resources.

➤ A <http://www.arl.org/scomm/index.html> fenntartója a Kutatókönyvtárak Szövetségének (Association of Research Libraries = ARL) Tudományos Kommunikációs Irodája (Office of Scholarly Communication).

➤ Érdemes egy pillantást vetni a <http://sunsite.berkeley.edu/Copyright/> lapra is.

➤ A Yale Egyetem elektronikus források licence-lésével foglalkozó web-lapját (<http://www.library.yale.edu/~license/index.shtml>) a CPA és a CLR is támogatja.

➤ Az oktatási célú múzeumi web-helyek licence-lésével foglalkozó projektben (Museum Educational Site Licensing Project = MESL) múzeumok és egyetemek működnek együtt. Feladatuk az oktatási célú digitalizált múzeumi anyagok felhasználási feltételeinek kidolgozása: <http://www.ahip.getty.edu/mesl/>

Az országos (globális) digitális könyvtár architektúrája

A Nemzeti Digitális Könyvtári Szövetség (National Digital Library Federation = NDLF) tudományos könyvtárak laza konzorciuma, amely egy digitális információforrásból álló nemzetközi gyűjtemény műszaki és szervezeti architektúrájának kidolgozásán munkálkodik: <http://lcweb.loc.gov/loc/ndlf/>

Sok fogas technikai kérdéssel foglalkozik a Nemzeti Kutatási Kezdeményezések Testülete (Corporation for National Research Initiatives) is: <http://www.cnri.reston.va.us/activities.html>

A kérdéskört áttekintő írás: William Y. Arms: *Key Concepts in the Architecture of the Digital Library (A digitális könyvtár architektúrájának kulcsfogalmai)*. D-Lib Magazine, 1995. július: <http://www.dlib.org/dlib/July95/07arms.html>

Követendő kezdeményezések

Van néhány jó összefoglaló a folyamatban levő digitális könyvtári projektekről:

- A Library of Congress webjén van egy összeállítás az amerikai kormányzati, főiskolai, egyetemi, kooperatív és kereskedelmi projektekről: <http://lcweb.loc.gov/loc/ndlf/digital.html>
- Társulások kezdeményezések: az NDLF-nek és más szervezeteknek világszerte vannak digitális könyvtári kezdeményezései: <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/diglib.htm#organizations>
Érdekes figyelemmel kísérni a következő jelentősebb versenyeket, díjakat:
- a Library of Congress és az Ameritech digitális könyvtári versenyét: <http://lcweb2.loc.gov/ammem/award/>,
- az NSF/DARPA/NASA Digitális Könyvtári Kezdeményezését: <http://dli.grainger.uiuc.edu/national.htm>, illetve <http://www.cise.nsf.gov/iris/DLHome.html>

Témafigyelés

Levelezőlisták

Ha az olvasó fel kíván iratkozni a következő, digitális könyvtárakkal foglalkozó levelezőcsoportok valamelyikébe, akkor a kiszolgálógép (host) címére kell egy elektronikus levelet küldeni. A levél szövege a „subscribe” parancs legyen, amelyet a lista neve, majd a feliratkozó neve kövessen. Mást ne írjunk a levélbe!

Lista: LITA-L

Host: LISTPROC@ALA1.ALA.ORG

A Könyvtári és Információtechnikai Szövetség (Library and Information Technology Association) vitacsoportja.

Lista: DIGLIB

Host: LISTSERV@INFOSERV.NLC-BNC.CA

Digitális könyvtári kutatásokkal foglalkozó levelezőcsoport.

Lista: DIGLIBNS

Host: LISTSERV@SUNSITE.BERKELEY.EDU

Elektronikus vitafórum digitális könyvtáraknak.

Lista: LIBLICENSE-L

Host: LISTPROC@PANTHEON.YALE.EDU

Az elektronikus tartalom licencelése egyetemi és tudományos könyvtárakban.

Lista: WEB4LIB

Host: LISTSERV@LIBRARY.BERKELEY.EDU

Könyvtári World Wide Web rendszerek.

Lista: CNI-COPYRIGHT

Host: LISTSERV@CNI.ORG

A Hálózati Információs Koalíció (Coalition for Networked Information) szerzőjével és szellemi tulajdonnal foglalkozó fóruma.

Konferenciák

A digitális könyvtárakról sok konferenciát és workshopot rendeznek. Mivel ezek nagy része ASIS- vagy LITA-féle szakmai szervezetek által szervezett egyszeri esemény, ha értesülni akarunk róluk, legjobb föliratkozni a DIGLIB levelezőlistára. A konferenciakiadványok nagy része online is elérhető. A Számítógépesítési Szövetség (Association for Computing Machinery = ACM) első és második Nemzetközi Digitális Könyvtári konferenciájának anyagai például a <http://www.dlib.org/groups.html> címen.

További konferenciaanyagokhoz juthatunk

- az IFLA Digitális Könyvtári források és projektek c. lapjáról: <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/diglib.htm#conferences>,
- a texasi A&M Egyetemen a Digitális Könyvtári Tanulmányok Központjának webjéről: <http://csdl.tamu.edu/>

Folyóiratok

Jó összefoglaló lista található a digitális könyvtárakkal foglalkozó folyóiratokról a következő helyen: <http://www.nlc-bnc.ca/ifla/II/diglib.htm#periodicals>

Digitális könyvtári témákról szólnak az alábbi online folyóiratok:

- *Ariadne* (<http://www.ariadne.ac.uk/>). Brit digitális könyvtári témákkal foglalkozik.
- *Current Cites*. A Berkeley Egyetem „Current Cites” projektjében készül az információtechnika havonta megjelenő annotált bibliográfiája, nyomtatott és online forrásokat is feldolgozva. Minden számban van digitális könyvtári szekció: <http://sunsite.berkeley.edu/CurrentCites/cc.current.html#Digital>
- *D-Lib Magazine* (<http://www.dlib.org/>). „A digitális könyvtári kutatások magazinja” havonta jelenik meg 1995 óta.
- *RLG DigiNews* (<http://www.rlg.org/preserv/diginews/>). A negyedéves elektronikus hírlapot az RLG a Cornell Egyetem könyvtárának állományvédelmi részlegével karöltve adja ki.

Workshopok

Az alábbiakban néhány digitális könyvtári műhely következik. A többről a DIGLIB levelezőcsoportból értesülhetünk.

Digitális képfeldolgozás könyvtárak és levéltárak számára. <http://www.library.cornell.edu/preservation/digital.htm>

A Cornell Egyetem könyvtára állományvédelmi osztályának egyhetes műhelye a digitális technikáról könyvtárosoknak, levéltárosoknak és más olyan informatikusoknak, akik dokumentumok gyűjtésével, megóvásával és hozzáférhetővé tételével foglalkoznak. Esettanulmányokat is tartalmaz.

Nyomtatvány- és képminőség-konferencia. <http://www.maine.com/tse/imi/print-quality.html>

Az Image Management Institute éves konferenciája a digitális képek szkennelésével, megje-

lenítésével és nyomtatásával kapcsolatos képminőségi kérdésekkel foglalkozik.

A szkennelés iskolája. <http://www.nedcc.org/>

A Northeast Document Conservation Center kétévenként megrendezett konferenciájának célja, hogy bevezesse a nagyközönséget a nyomtatott gyűjtemények megóvásához és fejlesztéséhez használt digitális technika alapfogalmaiba.

Copyright: American Library Association.

Beérkezett: 1998. IV. 14-én.

Fordította: Zsádon Béla

Rendezvéynaptár

A könyvtárak együttműködése az információs társadalom kiszolgálásában

**A Magyar Könyvtárosok Egyesülete
30. vándorgyűlése**

Salgótarján, 1998. augusztus 6–8.

Szervező: Magyar Könyvtárosok Egyesülete

1054 Budapest, Hold u. 6.

Tel./fax: 311-8634

E-mail: mke@mail.c3.hu

2. európai konferencia a digitális könyvtárak kutatásáról és korszerű technológiájáról

Heraklion, 1998. szeptember 19–23.

Szervező: Rena Kalaitzaki

University of Crete, Computer Science
Department

Tel.: +30 81 393504

Fax: +30 81 393501

E-mail: ecdl@cc.uch.gr

Kutatások és fejlett technológiák a digitális könyvtárak számára

Heraklion (Görögország),

1998. szeptember 21–23.

Szervező: University of Crete

Mrs. Rena Kalaitzaki

Computer Science Department

Ampelokipi, Heraklion

Tel.: +30 81 393504

Fax: +30 81 393501

E-mail: ecdl@cc.uch.gr

URL: <http://www.ics.forth.gr/2EuroDL>

Compfair '98, 11. Nemzetközi Számítástechnikai és Telekommunikációs Szakkiállítás és Szakvásár

Budapest, 1998. október 13–17.

Szervező: Compexpo Kft.

1053 Budapest

Kálvin tér 5.

Tel.: 317 6760

Fax: 317 0436

E-mail: ihrig@compexpo.datanet.hu

7. nemzetközi BOBCATSSS szimpózium

Bratislava, 1999. január 25–29.

Szervező: Fachhochschule Stuttgart, Hochschule für Bibliotheks- und Informationswesen
Wolframstr. 32.

D-70191 Stuttgart

Tel.: +49 711 257 0615

Fax: +49 711 257 0647

E-mail: bobcatss@hbi-stuttgart.de

URL: <http://www.fh-darmstadt.de/BOBCATSSS/conf99.htm>

A jövő könyvtárai és az emberi kommunikáció.

20. IATUL-konferencia

Chania (Kréta, Görögország), 1999. május 16–22.

Szervező: Technical University of Crete

The Library

University Campus, 73100 Chania

Tel.: +30 821 37281

Fax: +30 821 28460

E-mail: anthi@library.tuc.gr